

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

Diskusijā pārrunā deinstitutionalizācijas nākotni pašvaldībās

Latvijā īstenotais deinstitutionalizācijas projekts tuvojas noslēgumam, tāpēc Rīgas plānošanas reģions rīkoja diskusiju, kurā kopā ar labklājības ministri Eviku Siliņu pārrunāja deinstitutionalizācijas procesa izaicinājumus pašvaldībām.

Deinstitutionalizācija ir stāsts, ko grib mūsu cilvēki

Deinstitutionalizācijas projekta ietvaros pakalpojumus reģiona pašvaldībās¹ ir saņēmuši 634 bērni ar funkcionāliem traucējumiem, 322 pieaugušie ar garīga rakstura traucējumiem, kā arī 336 bērnu ar funkcionāliem traucējumiem vecāki un aizbildņi (2023.gada maija dati). Mūsu pašvaldība deinstitutionalizācijas projektu īsteno sadarbībā ar Rīgas plānošanas reģionu.

Evika Siliņa, labklājības ministre, pozitīvi novērtēja pašvaldību paveikto deinstitutionalizācijas projekta ietvaros: “Ar šo projektu Eiropas Savienība iedeva "sēklas finansējumu", lai izveidotu sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu infrastruktūru, kas ir nepieciešami, lai uzlabotu dzīves kvalitāti šīm iedzīvotāju grupām un to piederīgajiem.” Vienlaikus viņa uzsvēra, ka šobrīd ir starpposms – Eiropas finansējums šim projektam beigsies un tālāk pakalpojumu nodrošināšana būs jāiekļauj pašvaldību budžetā: “Šis nav stāsts, ko grib labklājības ministre vai Eiropa. Tas ir stāsts, ko grib mūsu cilvēki. Un mūsu cilvēki. Zina, ka katrā ģimenē var būt bērniņš, kuram ir grūtības. Katrā ģimenē kāds var ciest autoavārijā. Šis ir stāsts par mūsu cilvēkiem un tas ir jāveido kopā.”

Pēc Rīgas plānošanas reģiona aptuvenām aplēsēm visām projektā iesaistītajām 12 pašvaldībām jau 2024.gadā būs nepieciešami aptuveni 4 miljoni eiro gadā projektā izveidoto pakalpojumu uzturēšanai un sniegšanai, lai nodrošinātu pakalpojumus cilvēkiem ar garīga rakstura traucējumiem un bērniem ar funkcionāliem traucējumiem, kā arī to likumiskajiem pārstāvjiem. Šis ir tikai par to sabiedrības daļu, kas šos pakalpojumus deinstitutionalizācijas projekta ietvaros saņēma līdz šim. Patiesais finansējuma apmērs būtu vēl lielāks.

Diskusijā pašvaldību vadītāji norādīja, ka visas pašvaldības novērtē pozitīvi savu dalību projektā un arī nākotnē plāno nodrošināt sabiedrībā balstītos sociālos pakalpojumus, tikai, ņemot vērā pašvaldību ievērojamo izmaksu kāpumu, būtu svarīga valsts un pašvaldību līdzdalība finansēšanā.

¹ Tostarp Limbažu, Tukuma, Saulkrastu un Ogres novada pašvaldības, jo projekts uzsākts pirms administratīvi teritoriālās reformas, kad šo novadu teritorijas bija Rīgas plānošanas reģiona sastāvā. Pārējās Rīgas plānošanas reģionā iesaistītās pašvaldības ir Jūrmalas, Ādažu, Ķekavas, Mārupes, Olaines, Ropažu, Salaspils un Siguldas.

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē

Kā atzina ministre, Labklājības ministrija izstrādā likumprojektu par pienākumu pašvaldībām obligāti nodrošināt sociālo pakalpojumu minimumu: “mēs kā valsts dzirdam pašvaldības – iespējams, visus pakalpojumus nevarēs nodrošināt, bet tāpēc mēs kā ministrija esam izstrādājuši likumprojektu, kurā pašvaldībām dodam ievirzi par minimālo standartu ar pakalpojumu grozu, kuri būtu jānodrošina bez jautājumiem. Pārējais būtu katras pašvaldības ziņā.”

Tomēr, kā atzina diskusijā klātesošie pašvaldību vadītāji, pašvaldības ir ieinteresētas nodrošināt pēc iespējas lielāku sabiedrībā balstīto sociālo pakalpojumu klāstu, tāpēc arī jāmeklē kompromisi valsts un pašvaldību līmenī par finanšu resursiem un to pieejamību.

Iesaistoties deinstitutionalizācijas projekta īstenošanā, pašvaldības bija paredzējušas konkrētu finansējumu tā turpināšanai, bet izmaksas, kas ir nepieciešamas uz vienu cilvēku, ir pat vairākkārtīgi pieaugušas inflācijas un pakalpojumu sadārdzinājuma dēļ, ar ko pašvaldības nebija rēķinājušas pirms projekta uzsākšanas.

Ministre apsolīja, ka sarunas par deinstitutionalizācijas turpināšanu ar pašvaldībām notiks arī turpmāk, un Labklājības ministrija atbalstīs noteiktu pakalpojumu līdzfinansēšanu. Tomēr, piemēram, to pakalpojumu, kas ir kategorijā “veselības aprūpes pakalpojumi” turpināšanai, būs jāvienojas arī ar Veselības ministriju.

Ceļš uz pilnvērtīgu dzīvi paver arī ekonomiskus ieguvumus

Eva Viļķina, kas vada biedrību “Cerību spārni” un ir sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu attīstītāja Siguldas novadā un citviet Latvijā, norāda uz labo praksi, ko sniedz deinstitutionalizācijas principi. Viņa ar savas organizācijas piemēru aicināja saskatīt ne tikai humānos, bet arī ekonomiskos ieguvumus valstij un pašvaldībām: “Biežu vien mēs uz sociālo jomu paskatāmies ļoti šauri. Mēs nepaskatāmies tos apkārtējos ieguvumus. Piemēram Siguldas novadā esam izveidojuši sistēmu sadarbībā ar izglītības jomu. Bērnu ar funkcionāliem traucējumiem vecāki no rīta palaiž savas atvases uz skolu un vakarā atbrauc uz biedrību pakalpojumam bērnam. Pa šo laiku sadarbībā ar pašvaldību šis bērns jau nogādāts no izglītības iestādes uz biedrības telpām, kur tiek nodrošināta viņa pieskatīšana līdz sešiem vakarā. Paralēli līdz vecāka atbraukšanai bērns ir saņēmis terapiju pakalpojumus, kas viņam nepieciešami. Pēc mūsu statistikas 97% vecāku ir strādājošie. Viņi iet uz darbu un strādā, spēj pienest valstij nodokļus.”

Rīgas domes Sociālo jautājumu komitejas priekšsēdētājs Viesturs Kleinbergs, kas kā eksperts ir piedalījies reģionu deinstitutionalizācijas plānu izstrādē, arī uzsvēra, ka sociālo pakalpojumu nodrošināšana ģimenēm, kurās ir bērni ar funkcionāliem vai garīgiem traucējumiem, ļauj turpināt darbu, saglabāt ģimenes. Viņš uzsvēra, ka sociālo pakalpojumu nodrošināšana pašvaldībai ir izdevīga, jo vecāki var turpināt darbu un nenonāk pabalstu saņēmēju lokā.

Ar šo diskusijām netiek pielikts punkts, bet tās tikai sākas, lai pašvaldības varētu pilnvērtīgi turpināt uzsākto labo darbu maratonu cilvēku ar garīga rakstura un kustību traucējumiem un viņu tuviniekiem dzīves kvalitātes pilnveidošanā.

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē

Diskusijā kopā ar Ansi Bogustovu piedalījās par nozari atbildīgā labklājības ministre Evika Siliņa, Valsts Saeimas pārvaldes un pašvaldības komisijas vadītāja Daiga Mieriņa, Rīgas plānošanas reģiona Attīstības padomes priekšsēdētājs un Ķekavas novada domes priekšsēdētājs Juris Žilko, Siguldas novada domes priekšsēdētāja Līga Sausiņa un Salaspils novada domes priekšsēdētājs un “Rīgas Metropole” valdes loceklis Raivis Anspaks, kā arī VARAM ministra padomnieks Andris Miglavs. Ar pieredzes stāstiem dalījās arī Rīgas domes Sociālo jautājumu komitejas vadītājs Viesturs Kleinbergs un biedrības “Cerību spārni” valdes priekšsēdētāja Eva Viļķina.

Plašāku atskatu uz diskusiju skatieties [šeit](#).

Pašvaldība kopā ar Rīgas plānošanas reģionu īsteno ESF projektu Nr.9.2.2.1./15/I/002 “Deinstitutionalizācija un sociālie pakalpojumi personām ar invaliditāti un bērniem”.